

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: Lyrik og prosa

Citation: Jacobsen, J. P.: "Lyrik og prosa", i Jacobsen, J. P.: *Lyrik og prosa*, udg. af Jørn Erslev Andersen ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 254. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-jacobjp08val-shoot-idm139992589037328/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Lyrik og prosa

som om det var noget Tilfældigt, noget Overflødig, Noget, Dyrene havde faaet, ikke for at de skulde have nogen Nytte af dem, men til Glæde for Mennesker og Serafer – eller, som man ogsaa siger: for at forøge Naturens Skjønhed og ideale Harmoni. JPJ har måske nok kunnet tilslutte sig Wallaces påstand om, at et sådant syn på naturen må vige til fordel for den darwinistiske nytteteori. Spørgsmålet er så blot, i hvilken forstand JPJ ville opfatte »nytte« – som udtryk for almene, materielle love i verden? Eller sådan, at farvernes nytte måske er dobbelt: til gavn for særlige love i såvel naturens eget univers som i den digteriske benyttelse af netop naturens farverige skønhed til glæde for mennesker og serafer?

I hvert fald har seraferne et andet sted i hans tekster rullet de blanke stjerner bort og foldet mørket ned til jordens midje. Og, som der samme sted står, »om jeg kunde binde den i Ord, den klare Herlighed!« (se s. 101). Det er måske det, *alle* JPJs tekster handler om. Vel vidende, at det kunne han ikke. Men han prøvede. Både i og på tværs af alle genrer og på sine egne måder og i en stor, såvel naturvidenskabelig som digterisk, forkærlighed for detaljernes særegenheder frem for de store helheders forskelsløshed.

Tilbage er en skriblet stofhob, en digterisk dåd og et nysgerrigt navn, som tilsyneladende sporede en ubegribelig smutvej i ingemandslandet mellem (natur-)videnskab og digtning. Eller også er det ganske ligetil: »For Jacobsen er hvert Ord som en levende Organisme, hvis Liv og Vorden han kjender, hvis Plads i Sætningssamfundet han har studeret« (Edv. Brandes). Men hvor ordene studeres, som var de alger (se s. 16): »Man kan, naar man studerer Algerne, næsten komme til at tro, at der er en personlig Gud, der den Gang da han skabte Verden og Tingene i den, sad med et stort Stykke Tegnepapir for sig og et Blyant i Haanden og kredsede først simple Cirkler og Triangler op og saa pyntede dem med Prikker og Streger (Diatomophyceae), dernæst allehaande løjerlige Figurer, som det nu faldt ham ind (Phycocromophyceae), saa trak Paralleller og fik Confervæe frem, de var saa lette at tegne, derfor tegnede han saa mange«.

12. Tekstforhold

Nærværende udgave er, bortset fra enkelte korrektioner, trykt efter bd. III, IV og V af *J.P. Jacobsen. Samlede Værker* I-V. Udgivet paa Grundlag af Digterens efterladte Papirer af Morten Borup. Det danske Sprog- og Litteraturselskab, 1924-29 (forkortet *SV*). JPJs tekster er udkommet i en mængde forskellige udgaver, men det er første gang et fyldigt udvalg af alle de litteraturgenrer, han har dyrket ud over romanerne, udgives samlet i ét bind.

Samtlige rettelser og tilføjelser i kantet parentes er Borups; tilføjelser i rund parentes er udgiverens. Samtlige digttider følger Borups udgave.

Mogens og andre Noveller: Teksten gengives efter Borup, dvs. efter førstetrykkene (se noter). Som en konsekvens heraf bibeholdes titlen »Fra Skitsebogen« fremfor »Der burde have været Roser« (se noter). Derudover er der en række mindre forskelle mellem førstetrykkene og udgaverne i novellsamlingen. De er ikke her opregnet, idet der henvises til *SV's* variantapparat. Ingen af teksterne er undergået forandringer i form af tilføjelser, strygninger eller ændringer i komposition. Nævnes skal blot, at i 1875-udg. af »Et Skud i Taagen« hedder stationsbyen »N.« (se s. 149), mens den i 1882-udg. hedder »Voer«. Rækkefølgen af novellerne er identisk med 1882-udg.

Tekstrettelser: s. 124 tros > Tros – s. 186 Moder > Moder.«

13. Bibliografi

Breve fra, til og imellem brødrene Brandes er optrykt i Georg og Edvard Brandes: *Brevveksling med nordiske Forfattere og Videnskabsmænd* I-VIII, DSL 1939-42; vedr. JPJ se især bd. II og III. Endvidere kan der henvises til:

JPJ: *Samlede værker* 5-6, 1973-74, der indeholder breve fra J.P. Jacobsen udg. med indledninger og kommentarer af Frederik Nielsen.

Breve fra J.P. Jacobsen, 1899, 4. udg. 1968, udg. med forord af Edvard Brandes.

Kristian Hvidt (udg.): *Et venskab. En brevveksling mellem J.P. Jacobsen og Edvard Brandes*, 1988.

Inge Egede Andersen og Anne Sofie Boesen har lavet en omfattende, utrykt hovedopgave: *Bibliografi over litteratur om J.P. Jacobsen* (1985), der findes på Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek i København. En fortegnelse over JPJs skrifter på dansk og i oversættelse på germanske og romanske sprog findes i Erik Falsig: *Jens Peter Jacobsen bibliografi*, Danmarks Biblioteksskole, 1990.

JPJs indflydelse i udlandet samt hans forhold til bl.a. musik og billedkunst er behandlet i *J.P. Jacobsens spor*. Tolv afhandlinger udgivet af J.P. Jacobsen-Selskabet i hundredåret for hans død ved F.J. Billeskov Jansen, 1985.

Litteraturen om JPJ er omfattende og i stadig vækst. Her skal blot nævnes nogle nyttige afhandlinger og biografier samt referencer for efterskriften.